

عقاید و رسوم مردم خراسان

به انضمام

پاره‌ای اشعار و امثال و افسانه‌ها و فال‌ها و دُعاها و چَیستان‌ها
با دید نظر و اضافات

دکتر ابراهیم شکورزاده بلخی

زمت‌لات مازیار

سرشناسه	: شکورزاده، ابراهیم
عنوان و نام پدیدآور	: عقاید و رسوم مردم خراسان به انضمام پاره‌ای اشعار و لغات.../ ابراهیم شکورزاده بلوری.
مشخصات نشر	: تهران: مازیار، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۴۸۸ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۴۳-۳۱-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: چاپ قبلی: سروش (انتشارات صدا و سیما)، ۱۳۷۷. (۶۹۱ص).
یادداشت	: واژه‌نامه.
یادداشت	: کتابنامه.
یادداشت	: نمایه.
موضوع	: فرهنگ عامه -- ایران -- خراسان
موضوع	: خراسان -- آداب و رسوم زندگی اجتماعی
ردیف کنگره	: ۱۳۹۲ ع ۸ش/ GR۲۹۰
رده‌بندی	: ۳۹۲/۰۹۵۵۸۲
شماره کتابشناسی	: ۳۴۰۹۷۸۲

www.mazyarpub.com

مقالات مازیار

مقابل دانشگاه تهران، ساختمان ظروفچی طبقه اول، واحد ۶۶۴۰۲۲۲

عقاید و رسوم مردم خراسان

دکتر ابراهیم شکورزاده بلوری

چاپ اول با ویراست جدید ۱۳۹۳

شمارگان ۱۱۰۰

طرح جلد و صفحه‌آرایی آتلیه تردید

چاپ دالاهو

صحافی خوش‌قامت

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۴۳-۳۱-۹

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

مقدمه‌ی مؤلف ۱۱

بخش ۱: مراسم عروسی و مرگ ۹

عقد و عروسی ۱۷: خواستگاری ۱۷، لوازم عقد ۱۹، بنداندازی و نخه کردن عروس ۲۰، مجلس عقد ۲۱، دوران عقد ۲۴، جهاز عروس ۲۵، حمام عروسی و حنابندان ۲۶، شب عروسی و زفاف ۲۲، پاتختی و مراسم آن ۴۴، باورهای مردم عروسی، عروس و داماد ۴۵.
مرگ و ۴۱: شب شام غریبان ۵۲، گورستان و سنگ روی گورها ۵۳، باورهای توده مرگ و میر ۵۷، مراسم تدفین ۵۹.

بخش ۱: آداب و رسوم محلی ۶۱

چهارشنبه سوری ۶۳: مراسم عروسی ۶۲، مراسم خصوصی ۶۵.
بخت گشایی دختران ۶۶: بخت گشایی به وسیله بستن نخ سفید ... ۶۷، بخت گشایی از طریق نشستن پای منار ... ۶۷، بخت گشایی به وسیله سکس گرد ... ۶۸.
نوروز ۷۲.
جشن سده ۸۴.
آبستنی و زایمان ۸۹: دوران حاملگی ۹۴، ویا ۹۵، سوره بقره؟ ۹۵، زایمان ۹۶، حمام رفتن زانو ۱۰۶، باورها و احکام زن حامله و زانو ۱۱۱، باورها و احکام نوروز ۱۱۲.
ختنه سوران ۱۱۶.

بخش ۳: طب عوام ۱۲۵

بخش ۴: فال‌ها و دعاها ۱۶۱

فال‌ها ۱۶۳: فال زن ۱۶۳، فال مرد ۱۱۶، فال «چل بینو» ۱۶۸.
دعاها ۱۷۳: دعای پایان سفره‌های نذری ۱۷۴، دعای بعد از نماز ۱۷۵، دعای زبان بند ۱۷۵.

بخش ۵: آش‌ها و غذاهای نذری ۱۷۷

آش ابودردا ۱۷۹، آش أماج کماج ۱۸۱، آش سرکوچه ۱۸۴، بلغور خدا ۱۸۶، حلوی دوازده امام ۱۸۷، دیگچه‌ی حضرت زهرا ۱۸۸، سفره‌ی بی‌بی سه‌شنبه ۱۸۹، سفره‌ی حضرت ابوالفضل ۱۹۵، آش «عباس‌علی» ۲۰۳، سفره حضرت رقیه خاتون ۲۰۵، سمنو ۲۰۷، عقیقه ۲۰۹، نخود مشکل گشا ۲۱۰، نون و ماست گنبد خشتی ۲۱۶.

بخش ۶: باورها و احکام توده ۲۱۷

آب ۲۱۹، آینه و اسب و اسفند ۲۲۰، الاغ و انار و انتظار و انگشتر ۲۲۱ و ...

بخش ۷: بازی‌های محلی خراسان ۲۴۷

سراغاز بازی‌ها ۲۴۹، آتک مَنک توَنک چَه ۲۵۰، بازی «سَبَقو مَهتو» ۲۵۱، تَب تَب خمیر ۲۵۱، جَمبور جَمبور اویزه ۲۵۲، دَرَنه بازی ۲۵۳، شیر کجا، خنهش کجا ۲۵۴، علی لُمبک ۲۵۵، عمو زنجیر باف ۲۴۰، کِبَدیدی، بِدی بِدی ۲۵۶، کَوَتش خراب ۲۵۷، گُو، گُوَل، پَنَدل ۲۵۸، لَتر بازی ۲۵۹، نون بیار کباب ببر ۲۵۹.

بخش ۸: هواشناسی عامیانه ۲۶۱

باورها و پیش‌بینی‌ها ۲۶۵

باورها و احکام بَرَس و بَرَنج، باد و باران و برف، خسوف و کسوف ۲۷۱

بخش ۹: افسانه‌ها ۲۷۷

اوسینه‌ی «خاله سوسکه» ۲۷۷، اوسینه‌ی «آق تُنکلی» ۲۸۱، اوسینه‌ی پیر برزنگی و کوزه‌ی شیر ۲۸۳، اوسینه‌ی «مورچه‌ی مؤمن» ۲۸۵، لیس به لیس به تم ۲۸۶، پسر باکله ۲۸۷، اوسینه‌ی «پادشاه و سه دخترش» ۲۸۹، اوسینه‌ی «ماچو با مرغ» ۲۹۱، الاغ خل ۲۹۴، اوسینه‌ی «کیک و مور» ۲۹۵، آخ شستم، آخ شستم ۲۹۸، پادشاهی که سه ... ۳۰۰، قصه پسر با گذشت و خیرخواه ۳۰۱، افسانه شاه طهماسب ۳۰۳، افسانه‌ی تقدیر ۳۱۲.

بخش ۱۰: اشعار و ترانه‌ها ۳۱۱

اشعار و ترانه‌های عامیانه خراسان ۳۲۳: ترانه «رفتم به سون سرا» ۳۲۱، د قزلباش بیه ۳۲۶، ترانه‌ی «سرما خوردم و لرزیدم» ۳۲۷، ترانه «رفتم به باغ پسته» ۳۳۴، ترانه «در که ماه بلند آسمونی» ۳۳۵، ترانه‌ی باران ۳۳۶، اوسنه‌ی «سه‌گزی» ۳۳۷، متن کامل اوسنه‌ی «سه‌گزی» در خراسان ۳۳۹، ترانه‌ی «ماه رمضان» ۳۴۰، شعر رفتم به شهر سبزوار ۳۴۳، چند ترانه ۳۴۵: چم چم به گل ناری ۳۴۵، ترانه‌ی «عقربه دُم کج مکنه» ۳۴۶، چند ترانه از مادران ۳۴۷، ماشین نوشته‌ها و دیگر نوشته‌ها ۳۵۳، مکالمه‌ی گل باجی و خاله سکینه ۳۵۷، مخمس ۳۵۶، شعر به لهجه‌ی نیشابوری ۳۶۱، یاد آزو و خَنا ... ۳۶۲، گفتگوی مادر و دختر ۳۶۴، هالیلانه ... ۳۶۶، ترانه (نصرو جان) ۳۶۸، غزل ۳۷۰، جوونی زودگذر ۳۷۴، غزل به لهجه‌ی مشهدی ۳۷۵، قصیده‌ی دوازده برج ۳۷۶، بهار ۳۷۸، نمونه‌اس از دو بیتی‌ها یا ترانه‌های روستایی خراسان ۳۸۲.

بخش ۱۱: لالایی‌ها ۳۸۹

بخش ۱۲: چیستان‌ها ۳۹۷

بخش ۱۳: امثال ۴۰۹

فرهنگ لغات ۴۲۹

فهرست‌ها ۴۵۵

فهرست نام‌نوردها و داروها +

فهرست نام‌بندی‌ها ۴۶۲

فهرست کلمات و اصطلاحات ۴۶۴

فهرست نام‌جای‌ها ۴۶۵

فهرست نام‌جای‌ها ۴۷

فهرست نام‌اشخاص، اقرب، قریب ۴۸

فهرست کتب و مجلات و مآخذ ۴۸۵

www.ketab.ir

سخن ناشر

اجرای قابل قبولی از چنین کتابی بدون وجود نویسنده — زنده یاد دکتر شکورزاده — کاری بود بس دشوار. چرا که امکان مشورت و هماهنگی با نویسنده وجود نداشت. با اینحال با کنترل‌های متعدد و ماه‌ها صرف وقت، نتیجه‌ی کار، چیزی شده که ملاحظه می‌کنید.

اما تذکر چند نکته ضروری به‌نظر می‌رسد:

۱) کلیه اضافات در انتهای چاپ قبلی و افزوده‌های جدید در متن کتاب گنجانده شده است.

۲) برای تناسب کردن قیمت کتاب از صفحات پرت و حروف درشت پرهیز شده است.

۳) تکرار لغات عدد توکدار در زیرنویس خودداری شده است. برای مثال فولکور^۱ که در زیرنویس به فولکور (Folklore) آمده، فولکور حذف و به‌صورت ۱. Folklore- آمده است.

۴) «رک:» به «ررت» «نک» آمده است.

۵) به‌جای «نص» «متن» به‌کار رفته است.

۶) بعضی از عبارات تغییر داده. برای مثال:

«عقاید متفرقه راجع به عروسی تبدیل شده به: «باورهای توده عروسی»

«عقاید متفرقه راجع به مرگ و میت» تبدیل شده به: «باورهای توده مرگ و میت»

«بر دیوار سقاخانه‌ها و آب‌انبارها» تبدیل شده به: «دیوار نوشته‌های سقاخانه‌ها و آب‌انبارها»

«روی جام سقاها می نویسند» تبدیل شده به: «جام نوشته سقاها»

و ...

۷) برای تداخل نکردن باورها، امثال، چیستان‌ها، ترانه‌ها و لایه‌ها بمانند کتاب کوچه از علائمی

همچون ♠ (برای باورها)، ⊕ (برای امثال)، § (برای چیستان‌ها)، ♪ (برای ترانه‌ها) و ♫ (برای لایه‌ها) استفاده شده است.

۸) و مواردی چند ...

علامت‌های اختصاری که در این کتاب به کار رفته است:

ب. = بجنورد.	د م. = دهات مشهد.	قا. = قاین.
بج. = بجستان.	نک. = نگاه کنید به.	ک. = کاخک.
بی. = بیرجند.	س. = سبزوار.	کا. = کاشمر.
تج. = تربت جام.	سرا. = سرایان.	گ. = گناباد.
تج. = تربت حیدریه.	سر. = سرخس.	م. = مشهد.
ج. = جابباران.	ط. = طبس.	مح. = محولات.
خ. = خراسان.	ف. = فردوس.	ن. = نیشابور.
دخ. = دهان خراسان.	ق. = قوچان.	

علامت‌هایی که برای نمایش صداهای مختلف در این کتاب به کار رفته است:

â = آ	چ = چ	s = ص	k = ک
a = ا	ح = ح	z = ض	g = گ
e = ا	x = خ	t = ت	l = ل
o = ا	d = د	ط = ط	m = م
u = او	z = ذ	غ = غ	n = ن
b = ب	r = ر	e = ع	v = و
p = پ	z = ز	o = عُ	h = هـ
t = ت	j = ژ	q = غ	y = ی
s = ث	s = س	f = ف	i = ی
c = ج	š = ش	q = ق	

۱. (ع) مفتوح یا ساکن در وسط کلمه به صورت، â نمایش داده شده است (مثل: قعر qa'r) و تشدید به وسیله تکرار یا مضاعف کردن حرف (مثل: بره، barra) و همزه و الف پهلوی هم به صورت aa مثل: تأثر، taassor.
۲. مانند: یار، yâr
۳. مانند: ایران، irân

مقدمه

کتابی که اکنون در دسترس هموطنان عزیز قرار گرفته، بخش سوم از فولکلور^۱ یا فرهنگ عامه‌ی مردم خراسان و جزئی از یادداشت‌های مفصلی است که نویسنده مستقیماً از زبان توده‌ی مردم خراسان و به دنبال تحقیق در احوال و افکار ساکنان این استان جمع‌آوری نموده است. اگر چه نگارنده با پرداختن به این کارها سالیان دراز از عمر خود را صرف کرده و لذات صوری زندگی را بدل به رنج تحقیق و این موضوع نموده، اما خوشوقت است که امروزه ثمره‌ی زحمت و کوشش خود را به صورت کتاب در آورده و به هم‌میهنان خود تقدیم می‌کند.

تحقیق در احوال و افکار عامه‌ی مردم از نظر جامعه‌شناسی کاری بسیار سودمند است. فرهنگ و ادب هر ملت در هر دوره‌ی تاریخی از آنچه در کتب و رسالات نقل و ضبط شده است در سینه‌ی مردم عامی وجود دارد. در زبان و کتب توده‌ی مردم بسی حکایات و امثال و اصطلاحات موجود است که هر یک از آن‌ها پندی بزرگ را در بر دارد. اسناد معتبری است که خصوصیات اخلاقی و روحی و اجتماعی و سیاسی حیات گذشته‌ی مردم را به خوبی بیان می‌کند.

روزی بود که دانشمندان برای پوشش یک قرن فرهنگ و تمدن اقوام گذشته فقط به کتب و رسالات و کتیبه‌های قدیم و سایر اسناد تاریخی اکتفا می‌کردند یا به حفاری اکتفا می‌نمودند. اما امروز برای پی بردن به احوال و تمدن ملل دیگر به کتب و رسالات و کتیبه‌ها اکتفا نمی‌کنند، بلکه به معلومات و اطلاعاتی که از دوران کهن در سینه‌ی توده‌ی مردم ضبط و نگهداری شده است نیز متوسل می‌شوند، زیرا این معلومات و اطلاعات بکر است و از هزاران سال پیش سینه به سینه نقل شده و رنگ محلی دارد و اصالت خود را تا حدی حفظ کرده است.

تحقیق در فرهنگ عامه و جمع‌آوری فولکلور یک مسئله دقیق و آن‌ها موجب می‌شود که بر احوال و افکار و ذوق و هنر و روحیات و حدود فرهنگ و تربیت مردم آن محل معرفت پیدا کنیم و بسیاری از حقایق و حوادث گذشته و نیز عقاید پیشینیان بر ما روشن گردد. مثلاً وقتی می‌شنویم که در بین عوام ایرانی گفته می‌شود: «مهمان که در خانه باشد نباید جاروب کرد» یا «با قمه‌ی مهمان نباید

۱. (Folklore)، در اصل یک کلمه‌ی انگلیسی است و به مجموعه‌ی آداب و رسوم و عقاید و عادات و آیین‌ها و حکایات و امثال و ترانه‌ها و اشعار عامه اطلاق می‌شود و یا به علمی گفته می‌شود که در آداب و سنن و ادب و فرهنگ عامه بحث کند. این کلمه را اولین بار در سال ۱۸۴۶ یک نفر انگلیسی به نام W.J. Thomas به کار برد. قبل از او افسانه‌ها و اشعار و آداب و رسوم توده‌ی مردم را به نام popular antiquities می‌خواندند، ولیکن از سال ۱۸۴۶ به بعد کلمه‌ی فولکلور در همه‌ی کشورها مصطلح شد و امروز عموم نویسندگان آن را به همین لفظ به کار می‌برند.

(Folklore) مرکب از دو کلمه است یکی folk به معنی مردم، خلق، توده؛ و دیگر lore به معنی دانش، معرفت. بنابراین کلمه‌ی فولکلور را می‌توان به «فرهنگ و دانش عوام» یا «افسانه‌ها و اشعار و آداب و رسوم و عقاید توده‌ی مردم» ترجمه کرد. انگلیسی‌زبانان در تلفظ کلمه‌ی folk حرف l را ساقط می‌کنند و بنابراین Folklore را «فولکلور» یا Foklore می‌خوانند؛ اما چون تلفظ این کلمه در زبان فارسی با حرف l معمول و مصطلح شده است، در این جا نیز به همان صورت یعنی «فولکلور» به کار برده‌ایم.

نگریست» یا «نان برکت خداست نباید به زمین بیفتد» یا «بریدن نان گناه دارد» یا «هر کس دور نان را قیچی کند روز قیامت کناره‌های نان مار می‌شود و به گردنش می‌پیچد» یا این که گفته می‌شود «در موقع دیدن چراغ باید گفت: سلام‌علیکم شاه چراغ». فوراً متوجه می‌شویم که مردم سرزمین ما قومی مهمان‌نواز بوده و نان را مقدس می‌شمرده و به فروغ و روشنی احترام می‌گذاشته‌اند و چون این عقاید هنوز هم باقی و عبارات فوق در بین عامه‌ی مردم رایج است معلوم می‌شود که هنوز این سه خصلت نیکو در میان توده‌ی مردم ایران وجود دارد.

مردم عامی با ذوق، گاهی برای بیان یک اندیشه‌ی اخلاقی و فلسفی یا دادن یک دستور بهداشتی و راهنمایی و تربیت خلق، متوسل به مثل و شعر و حکایت و حتی آش و غذای نذری شده‌اند و یا منظم و مقبول خود را در قالب افسانه‌ای لطیف بیان کرده و چه بسا که یک مطلب فلسفی و اخلاقی عمیق را در لابه‌لای حوادث یک داستان یا یک نذر گنج‌نایده و با زبانی ساده و روشن برای مردم عامی که مانند خوش‌ترانددان نوشتن نمی‌دانسته‌اند، بیان داشته‌اند و از همین راه هزاران نکته‌ی دقیق و دستور اخلاقی را به قلوب و کلاسه‌ی خدا، اتکاء به نفس، مقابله با دشمنان، احتراز از غدر و خیانت و گناه، کسب هنر، ادب و داشتن عفت و خصلت نیکو به هموطنان و هموعان خود آموخته و نیکوکاران را مدح و بدکاران را قدح کرده‌اند.

ولیکن این داستان‌ها و امثال و نمونه‌ها در ذهن مردم نیک‌اندیش و با ذوق تراوش نکرده است و چه بسا که عده‌ای به سبب محرومیت، دروغ و ناکامی و فقر مادی و تحمّل جفای زمانه یا ضعف و رنجوری و برخورد با حوادث بد روزگار، دارای بعضی افکار و عقاید باطل شده‌اند، به این معنی که حاصل تجارب تلخ خود را به صورت بارز و ملموس غلط و یا شعر و افسانه‌ای زشت بیان داشته و دانسته یا ندانسته آن‌ها را بین مردم رواج داده‌اند. این عقاید سخیف و غلط در هر کشوری وجود دارد و منحصر به ایران نیست.^۱

بنابراین عقاید و افکار عامه بر دو قسم است یکی افکار و عقایدی که به تجربه برای مردم عاقل و فهمیده و خوش نیت حاصل شده است و آنان نیز برای نشر این عقاید افسانه‌ها و امثال و اشعاری پرداخته و حتی برای ایام و ساعات مختلف سال از خود رسوم و آداب وضع کرده‌اند و افکار حکیمانه و دستورهای اخلاقی و اجتماعی خود را برای هدایت و تربیت عمومی در ضمن این افسانه‌ها و اشعار و امثال و آداب و رسوم گنج‌نایده‌اند.

دیگر باورها و خرافاتی که بداندیشان و شکست‌خوردگان جامعه به عمد یا غرض ساختن و پرداختن و در میان مردم رواج داده‌اند مانند افسانه‌ها و امثال زشت و مستهجن و طلسم و جادو و عقاید مربوط به آل و بختک و غول بیابانی و مراسم بخت‌گشایی دختران و بعضی ادعیه و اوراد عجیب و غریب که در هیچ کتاب و حدیث معتبری وجود ندارد و بعضی از آن‌ها زبان‌های بزرگ بهداشتی و

۱. «اسپانیولی‌ها روز سه‌شنبه را شوم می‌دانند و می‌گویند: روز سه‌شنبه زن مخواه، به سفر مرو، از خانه‌ی خود دور مشو. اهالی قدیم انگلستان معتقد بوده‌اند که هر کس دست راست خرگوش را در جیب داشته باشد از مرض رماتیسم شفا می‌یابد. ایرلندی‌ها برای محافظت بچه از چشم‌زخم نان و نمک و سیر در گهواره‌ی بچه می‌گذارند.» (مجله‌ی بهار، مجلد اول، طبع ثانی، ۱۳۲۱، ص ۴۶۰ و ۴۶۱).

اخلاقی و اجتماعی دارد. از آن قبیل است دستوری که برای معالجه‌ی بجهی عوضی^۱ و زعفران برای سقط جنین و اعمال و مراسمی که به نام فال و طالع‌بینی در ذهن و فکر مردم عوام و ساده جای داده‌اند. البته باید سعی کرد که این گونه پندارهای غلط و زیان‌آور از ذهن مردم محو و به کلی معدوم گردد و به عکس عقاید و رسوم سودبخش و دل‌انگیز از قبیل مراسم عید نوروز و مراسم ختنه‌سوران و مراسم شب چله و صفت مهمان‌نوازی و احترام به نان و آب و فروغ و روشنی و اشعار و تمثیلات و حکایات اخلاقی و سودمند را باید نگاه داشت.

مطالب دیگری که باید در این جا از آن یاد کرد موضوع ترانه‌ها و اشعار محلی است. ترانه‌ها و اشعار و حتی افسانه‌های محلی بخش مهمی از فرهنگ عامه را تشکیل می‌دهند و به‌ترین نماینده‌ی ذوق و قریب‌ی بومی هستند که آن اشعار و ترانه‌ها از آن برخاسته است. خوشبختانه استان خراسان از این حیث نیز بسیار غنی است و اشعار و ترانه‌ها و لالائی‌ها و افسانه‌های محلی آن بارزترین نمونه‌ی ذوق و قریب‌ی مردم خراسان می‌باشد.

نگارنده برای آنکه خدمت به فرهنگ و ادب کشور کرده باشد از سال ۱۳۲۷ تاکنون به جمع‌آوری فولکلور خراسان پرداخته و ضمن تماس مستقیم با مردان و زنان غالباً کهنسال این استان پهناور و حضور و شرکت در بعضی از مراسم و مشاهده‌ی دقیق زندگی توده، به جمع‌آوری افسانه‌ها و باورها و افکار و مراسم و قصه‌ها و لغت و اصطلاحات و معماها و اشعار محلی این منطقه پرداخته و علاوه بر آن درباره‌ی طب عوام و غذاهای لذیذ و حتی‌ها و مکان‌های مقدس خراسان تحقیقات مفصل نموده است و به کرات با لباس مبدل به سهوخانه‌ها و جای‌های مختلف رفته و به روستاها سفر کرده و با صبر و حوصله و صرف وقت به تدریج مطالبی از گنجینه‌ی فرهنگ غنی و پرمایه‌ی خراسان جمع‌آوری نموده و آن‌ها را بی‌هیچ تغییر یا تحریف ثبت کرده است.

قسمتی از این مطالب تحت عنوان ترانه‌های روستایی خراسان در سال ۱۳۳۸ به چاپ رسید، اما چون کتاب مزبور به دست ناشر بی‌اطلاع و بی‌انصافی افتاد، علاوه بر آنکه از تعقیب کار و انتشار باقی مجلدات بیزار کرد و در دنبال این یأس و بیزاری در همان ایام بنا به پیشنهاد یکی از دوستان بخش دیگری از این یادداشت‌ها را تحت عنوان «افسانه‌های محلی خراسان» به همان روشی که در کتاب سستی بلژیکی به نام A. Boulvin به زبان فرانسه ترجمه کرد و توسط کتاب‌فروشی Klincksieck در پاریس منتشر گردید. نگارنده عزم کرده بود که از انتشار باقی یادداشت‌ها صرف‌نظر کند زیرا بیم بود که انتشار آن کتاب او دچار همان ماجرای تلخ کتاب ترانه‌های روستایی خراسان شود، اما تشویق دوستان و رشاد و هدایت بعضی از سروران خصوصاً آقای دکتر غلامحسین یوسفی، استاد دانشگاه مشهد، نگارنده را بر آن داشت که باقی یادداشت‌های خود را به تدریج منتشر و تقدیم هموطنان عزیز کند.

در خاتمه باید به اطلاع خوانندگان برساند که فرهنگ عامه‌ی خراسان بسیار غنی است و آنچه در این کتاب به نظر می‌رسد نمونه‌ای از بسیار و مثنی از خروار است. خصوصاً بعضی از بخش‌های این کتاب مانند «طب عوام» و «افسانه‌های محلی» و «آش‌ها و غذاهای لذیذ» و «امثال و لغات» به

۱. نک معالجه‌ی بجهی عوضی در بخش «طب عوام» صفحات ۱۳۰ همین کتاب.

اختصار بیان شده است. امید است که هر یک از این مباحث بعدها به تفصیل بیشتری به چاپ برسد. بخش‌های دیگری نیز هست که در این کتاب نیامده، ولی تحقیقات کافی درباره‌ی آن‌ها توسط مؤلف به عمل آمده است که در آینده‌ی نزدیک به صورت کتاب جداگانه‌ای انتشار خواهد یافت. از آن قبیل است بخش «مکان‌های معروف» و «بازی‌های محلی».

نکته‌ی دیگری که باید متذکر شد این است که مطالب این کتاب با کمال بی‌طرفی تدوین شده است. از خوانندگان تمنا دارد هرگاه در بیان و تشریح مطالب خطا و لغزشی مشاهده نمودند به چشم اغماض ببینند و عذرم را بپذیرند و بر بنده عیب نگیرند، زیرا کاری که نگارنده شروع کرده بسیار خطیر و پرزحمت بوده است و جمع‌آوری و تدوین این همه تراوشات ذهنی و باورهای مردم کار آسانی نیست. از تکنیک خوب و بد و حذف بعضی از قسمت‌ها برای مؤلف نیز غیرممکن بوده، زیرا اصالت تحقیق را از بین می‌برد.

بهر حال نگارنده اعتقاد می‌کند که این کار بی‌نقص نیست، اما به واسطه‌ی علاقه‌ی فراوانی که به فرهنگ عوام و روش زندگی مردم و جمع‌آوری آداب و رسوم آنان داشته است با عدم بضاعت ادبی، جرأت اقدام به چنین امری را نداشته و این راه دشوار را با قدم شوق پیموده است و تصور می‌کند که خدمتی به فرهنگ و ادب کشورش خود کرده باشد و متوقع است که هم‌میهنان با حسن التفات به کتاب او بنگرند، باشد که بدین وسیله سایر اطراف آن‌ها از مطالعه‌ی کتاب بیشتر خرسند و متلذذ گردد.

امید است که نشر این کتاب موجب آن شود که نویسندگان و محققان ارجمند کشور، در این باره به انتشار کتاب‌های کاملتر همت گمارند.

در چاپ سوم این اثر مطالب برخی از فصول به‌یون نیز تکمیل و یا به تفصیل بیشتری بیان گردیده. مؤلف امیدوار است که این اثر ناچیز او مورد توجه هم‌میهنان عزیز و اهل نظر و صاحبان دانش قرار گیرد و از خداوند متعال مسألت دارد که توفیق تکمیل و انتشار باقی مجلدات این تحقیق را به وی کرامت فرماید. رجائاً بتوفیق و منه.

ارامه شکورزاده‌ی بلوری